

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

21 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Małgorzata Kosicka

Protokolant: st. sekr. sądowy Maria Nalewczyńska

po rozpoznaniu na rozprawie 21 kwietnia 2022 r. w Warszawie

odwołania B. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

z 27 sierpnia 2020 r., nr (...)

z udziałem J. B. i M. W. – współników spółki cywilnej (...) w W.

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, że B. W. jako pracownik J. B. i M. W. – współników spółki cywilnej (...) w W. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu od 1 stycznia do 30 kwietnia 2020 r. oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 1 stycznia do 30 kwietnia 2020 r.

Sygn. akt VII U 1370/20

UZASADNIENIE

B. W. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W. z 27 sierpnia 2020 r., nr (...) w sprawie ustalenia, że nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu od 1 stycznia 2020 r. do 30 kwietnia 2020 r. W uzasadnieniu odwołująca wskazała, że była zatrudniona na podstawie umowy zlecenia w (...) S.C. J. B., M. W. w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 30 kwietnia 2020 r., a decyzja organu rentowego nie jest zgodna ze stanem faktycznym. Na potwierdzenie swojego stanowiska odwołująca dołączyła do odwołania szereg dowodów (odwołanie, k. 3 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przewidzianych. W uzasadnieniu stanowiska organ rentowy wskazał, że dokument zgłoszeniowy ZUS ZUA z podleganiem B. W. od 1 stycznia 2020 r. z tytułu umowy zlecenia zawartej z w (...) S.C. J. B., M. W. wpłynął do ZUS po obowiązującym terminie 28 kwietnia 2020 r., zgłoszenie do ubezpieczeń w tej spółce jest pierwszym tytułem do ubezpieczeń B. W., a płatnik składek posiada zaległości w opłacaniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (odwołanie, k. 23-24 a.s.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. B. i M. W. jako współnicy spółki cywilnej (...) prowadzili klubokawiarnię (...) przy ul. (...) w W.. J. B. zatrudniał pracowników i łączył prowadzenie klubokawiarni z pracą w branży IT (zeznania J. B. k. 103v. a.s.).

B. W. pracowała za granicą - jako barmanka w barach i pubach w G. (wiadomości e-mail, k. 4-14 a.s.).

B. W. zgłosiła się za pośrednictwem portalu F. jako kandydatka na stanowisko barmanki w klubokawiarni (...) i została zaproszona przez J. B. na rozmowę, a po rozmowie przepracowała zmianę próbną na stanowisku barmanki, zapoznawała się z menu i innymi pracownikami (wiadomość z portalu F., k. 15 a.s., zeznania J. B. k. 103v. a.s.).

31 grudnia 2019 r. B. W. i (...) spółki (...) zawarli umowę zlecenia na czas określony od 1 stycznia 2020 r. do 31 maja 2020 r., której przedmiotem było wykonywanie koktajli dla gości klubokawiarni (...) za wynagrodzeniem 21,64 zł brutto za godzinę pracy. Wynagrodzenie było wypłacane gotówką. Godziny pracy były wpisywane w segregatorze dostępnym w barze (umowa zlecenia z 31 grudnia 2019 r. – nienumerowane karty a.r., zeznania B. W., k. 103 a.s.).

Ubezpieczona w klubokawiarni (...) pracowała jako barmanka na popołudniowych zmianach od godziny 15:00 do godziny 1:00 w nocy, zazwyczaj od czwartku do soboty. Zajmowała się obsługą gości, przygotowaniem koktajli i innych napoi, serwowała posiłki, sprzątała bar oraz sprzęty znajdujące się za barem, przyjmowała rezerwacje (wiadomości z portalu F., k. 16 – 19 a.s., zeznania świadka A. W., k. 102 v. a.s., zeznania świadka W. D., k. 102 v. a.s., zeznania świadka T. W., k. 102 v. – 103 a.s., zeznania B. W., k. 103 a.s., J. B. k. 103v. a.s. i M. W. k. 124 a.s.).

Za styczeń 2020 r. ubezpieczona otrzymała wynagrodzenie w wysokości 763,64 zł za przepracowane 48 godzin, za luty 2020 r. wynagrodzenie w wysokości 1.240,42 zł za przepracowane 78 godzin, za marzec 2020 r. wynagrodzenie w wysokości 1.017,53 zł za przepracowane 64 godziny. Ubezpieczona otrzymywała rachunki do umowy zlecenia, które podpisywała i tym samym potwierdzała ilość przepracowanych godzin w miesiącu i kwitowała odbiór wynagrodzenia (rachunki do umowy zlecenia – nienumerowane karty a.r., PIT-11 za 2020 r. wystawiony przez (...) S.C., k. 70-71 a.s., zeznania B. W., k. 103 a.s.).

B. W. została zgłoszona 28 kwietnia 2020 r. przez płatnika składek do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych jako zleceniobiorca w okresie od 1 stycznia 2020 r. Zgłoszenia dokonano z opóźnieniem z uwagi na niedopatrzenie i konflikt między współnikami oraz brak biura rachunkowego obsługującego spółkę (zeznania J. B. k. 103v. a.s. i M. W. k. 124 a.s.).

Organ rentowy wszczął z urzędu postępowanie wyjaśniające na okoliczność zasadności zgłoszenia B. W. do ubezpieczeń społecznych na podstawie umowy zlecenia zawartej z (...) S.C. Po zakończeniu postępowania wyjaśniającego, 27 sierpnia 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W. na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 w zw. z 68 ust. 1 pkt 1 lit. a) ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p. wydał decyzję nr (...) stwierdzającą, że B. W. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia u płatnika składek (...) S.C. J. B., M. W. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu od 1 stycznia 2020 r. do 30 kwietnia 2020 r. (decyzja ZUS z 27 sierpnia 2020 r. – nienumerowane karty a.r.).

Od powyższej decyzji B. W. złożyła odwołanie inicjujące niniejsze postępowanie (odwołanie, k. 3 a.s.).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu o wymienione dokumenty i zgromadzone w aktach rentowych (a.r.) i w aktach sprawy (a.s.) oraz na podstawie zeznań świadków A. W., W. D., T. W. oraz zeznań odwołującej B. W. i zainteresowanych J. B. i M. W..

Dokumenty przedłożone do akt postępowania zostały ocenione jako wiarygodne, tym bardziej że ich treść koresponduje z tym na co wskazują osobowe środki dowodowe. Wobec tego sąd nie znalazł z urzędu podstaw do zakwestionowania wiarygodności tych dokumentów. Z wydruków wiadomości z portalu F. wynika, że ubezpieczona miała przydzielane zmiany popołudniowe, wykonywała czynności porządkowe i obsługiwała gości, a z zeznań świadków A. W., W. D., T. W. wynika także, że wykonywała czynności obsługi klientów i przygotowywania napojów w klubokawiarni. Sąd dał wiarę zeznaniom ww. świadków ponieważ były spójne i wzajemnie się uzupełniały oraz w sposób koherentny zobrazowały okoliczności dotyczące wykonywania przez B. W. obowiązków wynikających z umowy zlecenia. Zeznania odwołującej B. W. i zainteresowanego J. B. oraz M. W. również zostały uznane przez sąd za

wiarygodne, ponieważ w ich zeznania uzupełniały się z zeznaniami świadków i potwierdziły okoliczności zatrudnienia ubezpieczonej.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie było zasadne.

Sporne w rozpatrywanej sprawie było to, czy B. W. podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu w związku z zatrudnieniem na podstawie umowy zlecenia u płatników składek – (...) spółki (...).

Tytułem wstępu wskazać należy, że praca realizowana na podstawie umowy zlecenia stanowi jeden z tytułów do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniem emerytalnym, rentowymi i wypadkowym, jak stanowi bowiem art. 6 ust. 1 pkt 4 oraz art. 12 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021r., poz. 423 ze zm. – dalej jako ustawa systemowa lub u.s.u.s.) ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym obowiązkowo podlegają osoby fizyczne wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Osoby wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia, jako podlegające obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym, podlegają ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie. Z przepisu art. 11 ust. 2 powołanej ustawy wynika, że przystąpienie do ubezpieczenia chorobowego jest zależne od złożenia przez te osoby stosownego wniosku.

Wniosek o objęcie B. W. ubezpieczeniami społecznymi został złożony z opóźnieniem, co było spowodowane niedopilnowaniem tych czynności przez płatnika składek J. B., brakiem obsługi księgowej spółki i konfliktem z drugim współnikiem. Zgłoszenia dokonano 28 kwietnia 2020 r., a więc z przekroczeniem ustawowego terminu. Zgodnie z art. 36 ust. 1 i 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zgłoszenia dokonuje się w terminie 7 dni od daty powstania obowiązku ubezpieczenia. Organ rentowy wskazywał przy tym na znaczne przekroczenie terminu. Zdaniem sądu, o ile fakt przekroczenia ustawowego terminu jest bezsporny, o tyle dyskusyjne jest czy przekroczenie to należy kwalifikować jako nadmierne i kluczowe, biorąc pod uwagę fakt, że – jak wynika z materiału dowodowego – umowa była faktycznie realizowana. W rozpatrywanej sprawie – bez względu na wskazane naruszenia przepisów ze strony pracodawcy - najistotniejsze jest to, że strony przystąpiły do realizacji umowy o pracę, a więc spóźnione zgłoszenie do ubezpieczeń, nie miało znaczenia decydującego. W stosunkach pracy może to być oceniane w aspekcie przestrzegania przez pracodawcę przepisów, ale jeśli umowa o pracę faktycznie była realizowana, nie skutkują one uznaniem, iż doszło do jej nieważności. Sam fakt świadczenia pracy przez pracownika, w przypadku którego nie dopełniono opisywanych formalności, nie może prowadzić do tak daleko idącego skutku, chyba że umowa nie była realizowana. Tylko wówczas takie okoliczności, jakie zaistniały w przedmiotowej sprawie, mogłyby potwierdzać pozorność umowy, a tym samym jej nieważność.

Jeśli chodzi zaś o samą umowę zlecenia, to art. 734 § 1 k.c. wskazuje, że poprzez umowę zlecenia przyjmujący zlecenie zobowiązuje się do dokonania określonej czynności prawnej dla dającego zlecenie. Choć treść przepisu wyraźnie wskazuje czynności prawne, to doktryna i orzecznictwo zgodnie wskazują, iż umowa zlecenia może obejmować również zlecenie na wykonywanie czynności faktycznych. Zlecenie jest umową konsensualną, a jej essentialia negotii obejmują jedynie określenie czynności, którą przyjmujący zlecenie ma wykonać. Umowa zlecenia należy do kategorii umów o świadczenie usług, a więc do wykonywania czynności mieszczących się w zakresie określonym wolą stron. Strony zawierające umowę zlecenia, stosownie do treści art. 353¹ k.c., mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Wedle woli stron umowy zlecenie może dotyczyć tak pojedynczego wykonania konkretnej czynności, jak i wykonywania wielokrotnego, powtarzalnego, rozciągniętego w czasie. Odpowiedzialność osoby przyjmującego zlecenie jest rozpatrywana w zakresie jej starannego działania przy wykonywaniu przedmiotu zlecenia, co oznacza, że czynnikiem decydującym przy ocenie pracy tej osoby jest kryterium wykonywania przez nią czynności na określonym, ustalonym przez strony stosunku prawnego, poziomie. Oświadczenia woli zawarte w umowie zlecenia należy, zgodnie z treścią art. 65 § 1 k.c., tłumaczyć tak, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których zostały złożone,

zasady współzycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Należy mieć również na uwadze przepis art. 65 § 2 k.c., z którego wynika, że przy umowach, a więc i w przypadku zlecenia, należy raczej badać jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Istotne jest wreszcie i to, że dla umowy zlecenia nie została przewidziana forma szczególna. Zlecenie może zostać udzielone w dowolnej formie (art. 60 k.c.), w tym także w sposób dorozumiany.

Zgodnie z art. 83 § 1 k.c., nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Pozorność umowy wyraża się w braku zamiaru wywołania skutków prawnych przy jednoczesnym zamiarze stworzenia okoliczności mających na celu zmylenie osób trzecich. Nieważność spowodowaną pozornością czynności prawnej należy odróżnić od nieważności czynności prawnej mającej na celu obejście ustawy czy sprzecznej z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 1 i 2 k.c.). Czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega na takim ukształtowaniu jej treści, które z formalnego punktu widzenia nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości zmierza do zrealizowania celu, którego osiągnięcie jest przez ustawę zakazane. Pojęcia obejścia prawa i pozorności są sobie znaczeniowo bliskie i niejednokrotnie pokrywają się. Czynność prawna może być sprzeczna z zasadami współzycia społecznego, przez które rozumie się na ogół obowiązujące w stosunkach między ludźmi reguły postępowania, które za podstawę mają uzasadnienie ocenne, a nie prawne. Odwołują się one do powszechnie uznawanych w całym społeczeństwie lub w danej grupie społecznej wartości i ocen właściwego, przyzwoitego, rzetelnego, lojalnego czy uczciwego zachowania. Zasady te obejmują nie tylko reguły moralne, lecz także obyczajowe (por. np. Z. Radwański (w:) System prawa prywatnego, t. 2, 2002, s. 240 i n.; M. Safjan (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. I, 2008, s. 327).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że przy ocenie istnienia tytułu do ubezpieczenia społecznego nacisk kładzie się na ustalenie faktycznego wykonywania umowy czy działalności (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 26.02.2013 r., I UK 472/12, z 24.08.2010 r. I UK 74/10, z 13.11.2008 r., II UK 94/08, postanowienie Sądu Najwyższego z 18.10.2011 r., III UK 43/11). Nie wystarczy zatem zawarcie samej umowy, lecz konieczne jest rozpoczęcie jej wykonywania. Umowa taka powinna mieć, przynajmniej w zamiarze, realne znaczenie gospodarcze, w innym bowiem przypadku można by mówić jedynie o relacji grzesnościowej, a nie stosunku prawnym. Sąd podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, który w uzasadnieniu wyroku z 30 kwietnia 2015 r. podkreślił, że „jakkolwiek orzecznictwo Sądu Najwyższego z reguły dotyczy umowy o pracę lub działalności gospodarczej, to powyższe stwierdzenie ma walor ogólniejszy, gdyż obowiązek ubezpieczenia jest co do zasady powiązany z działalnością zapewniającą środki utrzymania. Celem ubezpieczenia jest ochrona przed skutkami zdarzeń losowych powodujących z reguły niezdolność do pracy, czyli ochrona dochodu uzyskiwanego z danego rodzaju działalności” (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 30.04.2014 r., III AUa 1630/14). Powyższy pogląd, w ocenie sądu, nabiera znaczenia z uwagi na fakt, że przedmiotem umowy zlecenia z dnia 31 grudnia 2019 r. zawartej między B. W. i (...) spółki (...), było wykonywanie koktajli dla gości klubokawiarni (...) za wynagrodzeniem 21,64 zł brutto za godzinę pracy. Uwzględniając do tego jeszcze okoliczność, że stosunek prawny wynikający z umowy zlecenia stanowi zobowiązanie starannego działania, do oceny umowy zlecenia łączącej strony, w kontekście jej potencjalnej pozorności, możliwe jest stosowanie kryteriów zbliżonych do kryteriów stosowanych przy ocenie pozorności umowy o pracę.

W związku z powyższym przedmiotem rozważań sądu w rozpatrywanej sprawie było ustalenie, czy w związku z zawarciem umowy zlecenia z płatnikiem składek, B. W. faktycznie wykonywała odpłatnie czynności na jej rzecz, jak również jaki był realny cel przyświecający stronom przy zawieraniu tego stosunku cywilnoprawnego. Zdaniem sądu, materiał dowodowy zgromadzony przez organ rentowy w toku postępowania wyjaśniającego, uzupełniony w postępowaniu prowadzonym przez sąd, dowodzi wprost przeciwnie niż twierdził organ rentowy. Strony odwołująca się i zainteresowany wykazały, że przy zawieraniu umowy zlecenia z 31 grudnia 2019 r. towarzyszył im cel jej rzeczywistego realizowania. Jak wynika z dokonanych w sprawie ustaleń wiązało się z rzeczywistymi potrzebami zleceniodawcy, ponieważ klubokawiarnia poszukiwała barmana-barmanki. Po stronie płatnika składek niewątpliwie istniało zapotrzebowanie pracownika do obsługi baru i przygotowywania koktajli i napojów. Zebrany w sprawie materiał dowodowy – poza tym, że wskazuje na okoliczności zatrudnienia ubezpieczonej oraz na faktyczne zapotrzebowanie na jej pracę – potwierdza również fakt rzeczywistego wykonywania pracy. Świadczą o

tym w szczególności wydruki wiadomości z portalu F., rachunki do umów zlecenia, a przede wszystkim zeznania świadków, którzy zgodnie potwierdzili, że ubezpieczona obsługiwała gości, przyjmowała zamówienia, przygotowywała koktajle i napoje, przyjmowała rezerwacje, sprzątała i serwowała posiłki. Ubezpieczona czynności te wykonywała w klubokawiarni (...) przy ul. (...) w W. na popołudniowych zmianach od godziny 15:00 do godziny 1:00 w nocy, zazwyczaj od czwartku do soboty. Ponadto za wykonane zlecenia ubezpieczona otrzymywała umówione wynagrodzenie. W tej sytuacji nie sposób uznać, że (...) spółki (...) zgłosili B. W. do ubezpieczeń wyłącznie w celu uzyskania tytułu rodzącego obowiązek ubezpieczeń społecznych. Sąd miał przy tym na uwadze, że niewątpliwie umowa zlecenia była wykonywana, co potwierdzają zarówno dowody w postaci dokumentów jak zeznania ww. świadków oraz stron.

Stanowisku sądu co do oceny spornego stosunku prawnego łączącego strony odwołującą się i ubezpieczonego w kontekście skutków, jakie stosunek ten wywoła, nie przeczy również okoliczność braku posiadania przez B. W. tytułu do ubezpieczeń społecznych, bezpośrednio przed zatrudnieniem u płatnika składek, ponieważ pracowała wcześniej jako barmanka poza granicami kraju. Ma ona charakter jedynie poboczny i nie może prowadzić do wniosku, że umowa została zawarta w celu obejścia prawa czy też dla pozoru, tym bardziej że osoba poszukująca ochrony ubezpieczeniowej – nawet jeśli taka jej nie przysługiwała w przeszłości – ma prawo zawrzeć umowę. Jej motywacja do zawarcia takiej umowy, w sytuacji kiedy stosunek prawny jest realizowany – tak jak w przedmiotowej sprawie – pozostaje bez wpływu na ważność oświadczeń złożonych przez strony umowy. Ubezpieczona więc, mimo że bezpośrednio przed podjęciem pracy u płatników składek nie pracowała i nie miała tytułu do ubezpieczeń społecznych – motywowany różnymi względami – miała prawo poszukiwać zatrudnienia, podjąć je i podlegać ubezpieczeniom społecznym. Tytuł do ubezpieczeń społecznych nie powstaje przecież tylko w przypadku osób, które wykazują się odpowiednio długą, wcześniejszą historią związaną z podleganiem ubezpieczeniom. Również osoby podejmujące zatrudnienie po raz pierwszy czy po długiej przerwie i je realizujące, mają tytuł do podlegania ubezpieczeniom społecznym. Takiego prawa nie można było odmówić również i ubezpieczonej.

W tych okolicznościach sąd zważył, że spornej umowie zlecenia zawartej między (...) spółki (...) a B. W. nie sposób przypisać cech pozorności. Materiał dowodowy potwierdza faktyczne, odpłatne wykonywanie prac zleconych przez płatnika. Skoro zatem umowa zlecenia była przez strony rzeczywiście wykonywana, to nie zachodzą przesłanki do uznania jej za nieważną w myśl art. 58 § 1 k.c. i w konsekwencji wyłączenia B. W. z ubezpieczeń emerytalnego, rentowych, wypadkowego i chorobowego, związanych z umową zlecenia zawartą 31 grudnia 2019 r.

Z opisanych przyczyn sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję, w ten sposób, że stwierdził, że B. W. jako zleceniobiorca płatników składek J. B. i M. W. – wspólników spółki cywilnej (...) w W. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu od 1 stycznia 2020 r. do 30 kwietnia 2020 r.